

Svenska Högarna hösten 2007 – en resumé och några reflektioner

Bill Douhan

Hösten 2007 på Svenska Högarna kommer inte att gå till historien som en av de mer lyckade ur vare sig väder- eller fågelhänseende. Att det ena vanligtvis också ger det andra, d.v.s. att uselt väder ofta innebär dåligt med fåglar, och vice versa, är något som alla fågelintresserade har erfarenhet av. Den som haft tillfälle att besöka ensligt belägna öar långt ut från kusten, vet också att det är särskilt påtagligt i denna miljö. Man kan ha tur och vara på plats en av de få dagar då vinden till slut har vridit över på nordost och då för med sig mängder av flyttande fåglar som passat på att dra nytta av medvinden under sin färd mot vinterkvarteren. Varenda liten buske tycks innehålla åtminstone någon fågel och många drar förbi in mot fastlandet i väster eller vidare åt söder längs kusten. En sådan dag är det ett rent nöje att strosa omkring och kontrollera vad som finns på plats. Spänningen ligger i luften; det känns som om nästan vad som helst kan hända. Andra dagar, när vinden envetet blåser friskt från västsektorn, är det inte fullt lika inspirerande att söka efter vad som finns på ön. Den kan förefalla näst intill fågeltom och sträcket förbi kan likaså vara lika med noll.

Den gångna höstens fågelstudier innebar tre dåliga veckor, men också en riktigt bra. Under de dåliga veckorna var vinden mer eller mindre frisk mellan sydväst och nordväst och den förde även med sig varm luft. Det senare motiverade inte fåglar på andra sidan Östersjön att flytta i motvinden mot vinterkvarteren i sydväst. Den tredje veckan, från sista dagarna i september och in i oktober, var det å andra sidan många fåglar som passade på att sträcka med rådande nordvind i ryggen. Tillgången på rastande fåglar var då också avsevärt mycket större. Ett mått på det

senare var att 1 700 fåglar ringmärktes under denna vecka, men sammanlagt bara 1 300 under övriga tre. Samtliga dagar under veckan försågs ett tresiffrigt antal fåglar med ring; som mest 447 den 2/10 och 330 den 30/9.

Talrikast i näten var som vanligt den allra minsta, d.v.s. kungsfågel, med 1 474 ringmärkta (48 procent av totalantalet), medan rödhake, också den som vanligt, kom tvåa med 622 ringförsedda (20 %). För övrigt var det endast talgoxe som fångades i tresiffrigt antal; 152 exemplar (5 %). Nära kom dock både järnsparv och taltrast med vardera 96 märkta. Andra arter som fångades i goda antal (≥ 50) var blåmes 50, trädkrypare 64, bofink 53 samt domherre 65. Relativt många, för att vara en så förhållandevis ovanlig art, var elva märkta mindre flugsnappare.

Än mer ovanliga arter som fångades i enstaka exemplar var en taigasångare och två dvärgsparvar. Medan den förra ringmärks, eller observeras, mest varje höst har det tidigare bara fångats sammanlagt tre dvärgsparvar på ön. Märkligt nog fångades båda under samma dag och i samma nät under två på varandra följande rundor bland näten. I övrigt kan en 3K hane av duvhök förtjäna att nämnas. Det är bara den andra av denna art som ringmärkts här. För att en så pass stor och kraftfull fågel skall fångas i nät, krävs det mycket tur och en del snabbhet. Det gäller att komma till nätet från rätt sida och omedelbart efter det att den flugit i nätet. Normalt sett har en duvhök inga som helst problem att, på egen vinge, ta sig ur ett nät som är anpassat för fångst av småfåglar.

Som vanligt fångades även några fåglar som redan var ringmärkta. Mest anmärkningsvärd i den vägen var en sävsparv som var försedd med fransk ring. Mer väntat var

att vardera en sparvhök, järnsparv, blåmes och trädkrypare hade fått sina ringar i Finland.

När det gäller riktigt ovanliga arter finns det ytterligare några att nämna, men de fastnade aldrig i något av våra nät. Mest långväga var sannolikt den brunsångare som hittades av tillfälligt besökande Uppsalaskådare den 7 oktober. Sannolikt var det samma individ som ånyo sågs sex dagar senare. Utöver den taigasångare som ringmärktes, sågs ytterligare minst tre individer och detsamma gäller höstens enda kungsfågelsångare som rastade längst i söder på ön den 4 oktober. Därtill kan en överflygande större piplärka från den 5 oktober nämnas.

Även om alla dessa fyra räknas till mer eller mindre sällsynta och långväga gäster, var det istället en helt annan art, aldrig tidigare observerad, som var den mest ovanliga arten för ögruppen. Det var den sothöna som rastade i Inre hamnen under fyra dagar i månadsskiftet september-oktober! Sothönan häckar inte så här långt ut i skärgården och är en sällan sedd art i denna miljö. I detta sammanhang kan även en rastande tallbit den 23 september nämnas. Det är endast det tredje fyndet på ön, men det beror mycket på att arten, de år den är på vandring söderut, normalt anländer först mot slutet av oktober, d.v.s. först efter det att vi avslutat för hösten. Fynd av tallbit i september är för övrigt mycket ovanliga i Uppland. En annan anmärkningsvärd observation var den gamla gök som istället sågs extremt sent, den 11 oktober. Frågan är om den hade någon chans att slutligen nå övervintringsområdet i Afrika.

Sjöfågelsträcket var flertalet dagar ytterst mediokert, men efter flera dagar med vind från sydväst, vred vinden upp på nord under natten till den 28 september och denna dag var sträcket sedan i full gång. I särklass talrikast var ejdern med 23 000 på sydsträck, men även flera andra arter räknades i hyfsade antal. I första hand bör 194 lommar, 630 alfåglar, 850 sjöorrar samt 1 100 prutgäss

nämnas. Samma dag noterades även en mycket försenad skrântärna, en gammal individ, på sydsträck.

Så många som 630 sydsträckande alfåglar en dag i september är relativt många. Det är dock ofta svårt att avgöra vad som verkligen är sträck och vad som bara är lokala förflyttningar mellan olika grundområden. När det är regelrätt sträck rör det sig aldrig om stora flockar utan bara småflockar som hela tiden passerar målmedvetet åt söder. Senare under hösten, i oktober, när alfågeln på allvar har anlant från nordost kan det vara stora antal som rastar kring ögruppen (minst 5 000 inräknades den 8 oktober) och då rör de sig fram och tillbaka över havet i öster.

Avslutningsvis kan ytterligare några iakttagelser nämnas. Den sedan flera år tillbaka stationära berguven hördes och sågs vid flera tillfällen. Den hade för vana att visa sig en kort stund i skymningen då den slog sig ned på en av de högsta topparna i ögruppen, innan den gav sig ut på jakt. I övrigt var det riktigt dåligt med besökande ugglor denna höst (gott om gnagare i Finland?). Den enda som sågs var en jorduggla som stöttes i stormen den 12 oktober och som försvann som ett stort löv i vinden. En som inte var lika lättstött var den dvärgbeckasin som vi nästan trampade på, men som satt kvar trots att en fot sattes bara ett par decimeter från den. Av en ren slump upptäcktes den och det var bara att stanna och ställa sig och titta ned på den. Ögonen var dock hela tiden riktade på oss och den var tveklöst beredd att ge sig iväg om så skulle behövas. Andra med ögonen på sin vakt, men som inte lät oss komma nära, var de 14 korpar som tillfälligt besökte ögruppen den 27 september. Det dröjde många år innan vi såg den första korpen här ute, men nu är den en årlig besökare och vi väntar bara på den första häckningen.

Bill Douhan
Rönby, 741 94 Knivsta
bill.douhan@norrtaje.se